

En ny tid for norsk misjon blant muslimer?

AV JAN OPSAL

Verdensmisjonsmøtet i Edinburgh og misjon blant muslimer

«Å bringe evangeliet til hele den ikke-kristne verden», var det første hovedtema på Verdensmisjonsmøtet i Edinburgh i 1910.¹ Dette møtet har vært regnet for et av de mest betydningsfulle i misjonshistorien. Den delen av konferansen som tok for seg dette misjonsstrategiske spørsmålet, konkluderte med fire utfordringer for kirken som helhet:

a) I Kina regnet man med at man hadde en enestående mulighet som måtte utnyttes.

b) Den truende fremmarsj islam sto for i Ekvatorial-Afrika, reiste det avgjørende spørsmål om kontinentet skulle bli muslimsk eller kristent.

c) De nasjonale og åndelige bevegelser i India var en utfordring for de kristne misjonene til å intensivere sitt arbeid.

d) Problemene i den muslimske verden hadde vært gjenstand for lite oppmerksomhet fra kirken som helhet. Dette gjaldt særlig i Midt-Østen.²

I sin presentasjon av rapporten, pekte kommisjonsformann Sir Andrew Fraser på det ironiske i at det i 1910 ennå var store områder som ikke var inntatt av misjonen. Noen av dem var regnet som uinntagelige for kristen misjon, og nå så må man at andre krefter lyktes der misjonen ikke hadde forsøkt. – Vi skulle ikke regulere eller begrense våre planer etter det som i øyeblikket synes mulig, sa Sir Andrew til deltagerne.³

I første omgang ser vi at konsentrasjonen om muslimmisjons-spørsmål synes sterk. To av de fire sentrale utfordringer er aktualisert av islam.

I presentasjonen av situasjonen i den muslimske verden er gjennomgangstonen at misjonsinnsatsen er inadekvat i forhold til behov og utfordringer. Historien gjennom trekvart sekel etter Edinburgh har nok heller ikke vist noen særlig endring.

Men utfordringen fra Edinburgh når det gjaldt Ekvatorial-Afrika ble på en ganske annen måte fulgt praktisk opp. De veldige land-

områdene sør for Sahara, fra Atlanterhavet til Det indiske hav, ble kalt Sudan. Allerede i første halvdel av 1800-tallet var misjonærene oppmerksomme på at islam var i ferd med å spre seg sørover.⁴ Men i forhold til denne utfordringen, kom konferansen i Edinburgh i den beleilige tid. Tyskamerikaneren Karl Kumm hadde vært en av drivkreftene bak oppstartingen av Sudan United Mission, som allerede hadde avdelinger i flere land. Han hadde også reist fra Vest-Afrika til Nilen, gjennom hjertet av det «mørke kontinent» og sett islams fremmarsj der. Bedre enn noen andre kjente han denne situasjonen da den ble drøftet i Edinburgh.⁵

Og presentasjonen av situasjonen i Sudan må ha gjort inntrykk. Fra Nigeria fortelles det at islam er på stø vei med stor kraft inn i hedenske områder, og at den britiske koloniadministrasjonen synes å favorisere islam.⁶

I øst regnet man med at sjetteparten av befolkningen i det tyske området (Tanzania) allerede var muslimer, og at den muslimske litteraturen på swahili var voksende. I tillegg så man tegn på at rettsvesenet lokalt ble preget av islam.⁷

Fra Britisk Øst-Afrika (Kenya og Uganda) ble det meldt om behov for en tre- til hundredobling av innsatsen, og dette hastet på grunn av islams fremmarsj ved handelsmenn fra nord og øst.⁸

I debatten etter kommisjonens forslag ser vi hvilke løsninger man så på situasjonen. Nestformann i kommisjonen, skotten George Robson, pekte på Afrikas tredeling, islamsk i nord, hedensk rundt ekvator og kristent i sør. – Det første som må gjøres hvis Afrika skal vinnes for Kristus, sa Robson, er å sende en sterk misjonærstyrke tvers over Afrika for å stenge for muslimenes fremmarsj og å bringe evangeliet nordover inn i Sudan.⁹

Karl Kumm gjorde inntrykk med å fortelle fra sin reise, og han nevnte 26 stammer som var uberørt av protestantisk misjon. Om stammene som inntil da hadde dannet en grense for islams fremgang, sa Kumm at «det vil være en evig skam over vår generasjon om vi lar disse stammene gå over til islam».¹⁰

I denne situasjonen oppfordres også katolikker og protestanter til å slutte å slåss mot hverandre og forenes mot den felles fiende, den muslimske propaganda.¹¹

Vi ser at en av de sterkeste appellene som gikk ut til den kristne verden fra Edinburgh i 1910, var denne: Stopp islam i Sudan! Hovedtanken var å komme islam i forkjøpet, så tidlig som mulig, og så langt nord som mulig. Hvis man ikke greide denne oppgaven, ville

det være for sent, det vil si at stammene ville vende seg til islam i stedet. Med et belte av misjonsstasjoner tvers over det afrikanske kontinent ville man etablere en barriere, en «apostelgate» som skulle stenge islam ute fra resten av Afrika.

«Apostelgate»-tenkningen og norsk misjon

Idéen om å stoppe islams fremmarsj sørover i Afrika med en mur eller gate av misjonsarbeid satte naturlig nok sitt preg på tenkningen rundt misjonsarbeid og misjonsinnsats i Sudan.

Sudanmisjonens historie i Norge er et eksempel på dette. Jens Nikolaisen beskriver en av vanskelighetene da misjonen skulle finne sitt eget misjonsfelt som «små begynnerforetagendens . . . idé om snarest å slå en misjonens demning tvers over Afrika imot den muhamedanske stormflod».¹²

Senere diskuterer Nikolaisen de religiøse forhold på en misjonsmark. Vanligvis er animismen den tidligere religion, og misjonærene kommer med den religion som har fremtiden og utviklingen på sin side. Valget blir enkelt: Kristendom eller hedenskap.

Men i Sudan er bildet mer komplisert: Her må enhver misjonsvirksomhet orientere seg i forhold til det faktum at kristendom, islam og hedensk animisme kjemper om fremtiden. Animismen vil bli tilintetgjort av utviklingen, mens islam og kristendom vil kjempe om innflytelsen.¹³ Misjonsstrategien var naturlig nok omdiskutert: Noen mente at all Sudan-misjon burde drives i de eldste muslimske områder i det nordlige Sudan. «Med andre ord angripe motstanderen i dens sterkeste centra. Dette vilde dog sikkert være en meget dårlig misjonsstrategi – av mange grunner – når alle ting tas i betraktning.»

Nikolaisen går mot den tanke at misjonen skal drives så langt syd at man kommer helt utenfor innflytelsen fra islam. Argumentet er at da ville man komme så langt syd at det ikke lenger ble noen Sudan-misjon.¹⁴

På bakgrunn av dette mener Nikolaisen at «den beste misjonsstrategi i Sudan er sikkert å velge sin misjonsmark i den sydlige del, der hvor muhamedanismen er svakest, og misjonsarbeidet derfor vil falle forholdsvis lettest».¹⁵ Nikolaisen regner med at der islam er sterk, vil mottageligheten være liten, mens en ivrig praktisering av en animistisk kultus kan være et tegn på god mottagelighet.¹⁶ Derfor er han glad for at man ikke endte opp med misjonsmark i Bornu i Nigeria, blant annet fordi «landet er meget sterkt muhamedani-

sert».¹⁷ I Kamerun, derimot, er det eneste vanskelige «muhamedanismen i byene» Ngaoundere og Tibati. «Men så er vi i Sudan, hvor muhamedanismen ikke kan undgås, og vi behøver da også litt vanskeligheter for at gjerningen kan lutres».¹⁸

I 1949 stiller misjonsprest Halfdan Endresen følgende spørsmål etter 17 år som tilsynsmann på feltet i Kamerun: «Er frammarsjen (islams) nå stanset og faren over?» Han svarer selv at «den kristne front mot muhamedanismen som er forsøkt etablert i Sudan, er ennå svak og glissen, og helt utilstrekkelig til å demme opp mot islams videre framtrengen blant hedningefolkene.»¹⁹

Og når hedningene har antatt muhammedanismen, synes de å bli nesten immune mot kristen påvirkning, derfor er den mest presserende oppgave å komme muhammedanerne i forkjøpet. Men Endresen understreker at den andre store oppgave er den vanskelige og utakknemlige: å vinne muhammedanerne for Kristus.²⁰

Denne argumentasjonen er typisk for tiden, man regnet med at bare ca. 20 misjonsselskaper,²¹ og om lag 300 evangeliske misjonærer,²² arbeidet direkte blant muslimer.

Nils Bloch-Hoell kritiserer «apostelgate»-strategien, og innvender særlig: «*Men hva med muhammedanerne selv? Representerer ikke de også et misjonsobjekt, og det et misjonsstrategisk viktig objekt? Skal alltid den vanskeligste misjonsoppgaven vente til man får tilstrekkelig med penger og misjonærer til som et slags overtidsarbeid også å ta seg av denne misjongsren? Det må være galt, både med tanke på Islams rett til evangeliet og ut fra misjonsstrategiske overveielser.*»²³ Bloch-Hoell mener at misjon blant muslimer er den mest aktuelle misjonsoppgave, av tre grunner: 1) Misjonsstrategiske overveielser viser at det nå er mulig å drive misjon blant muslimer, men det kan snart bli for sent. 2) Den åndelige nød blant muslimene er større enn andre steder, fordi muslimene selv mener at de ikke trenger evangeliet. 3) Denne misjonsoppgaven er uten sammenligning den mest forsømte av alle misjonsoppgaver.²⁴

Den gjennomgående tendens i materialet fra Sudan, er at tanken som slo gjennom var at man skulle vinne animistene for kristendommen før de ble muslimer. Kom islam først og fikk fotfeste, regnet man nærmest området som tapt for kristendommen.

Islam, og muslimene, blir betraktet som motstandere, som en mulig hindring, som vanskeligheter som skal lutre arbeidet. Det er et viktig moment ved valget av misjonsmark å ta hensyn til mottageligheten. Og der man også regner med at muslimene skal vinnes, er

dette som en vanskelig oppgave, som kommer etter en annen oppgave, som er meget presserende. Og når da animistene i mye sterkere grad tok imot det kristne budskapet, forundrer det ikke at arbeidet blant muslimer ble av lite omfang.

En svært alvorlig følge av denne misjonsstrategien er lite påpekt: Man unnlot ikke bare å arbeide for at muslimene skulle bli vunnet, men man måtte også med sin praksis gi både muslimer, animister og de lokale kristne det inntrykk at islam var kristendommen overlegen. Siden de kristne misjonærene ikke gikk til muslimene, måtte de enten ikke ha noe budskap til dem, eller ikke stor nok kraft til å møte islam.²⁵

Det spørs om ikke strategien med å unngå de sterkest islamiserte områder og folkegrupper er med på å bygge opp under en slik oppfatning og holdning i de kristne kirkene som har islam i sine omgivelser. Og da hjelper det ikke hvor mange ord misjonærene bruker for å si at evangeliet er enestående, når handlingene og strategien sier noe annet.

Det tragiske er at denne tenkningen er blitt oppfattet som en strategi *i forhold til islam*. I forhold til store animistiske grupper som var på vei bort fra sin gamle tro, var, og er, dette en fornuftig og nødvendig måte å tenke på. Men man var seg ikke bevisst at man dermed *ikke* hadde gjort noe med forpliktelsen til å vitne for muslimene.

Vi har av flere grunner konsentrert denne vurderingen om Afrika sør for Sahara i tiden etter Edinburgh-konferansen. Men bildet av norske lutherske misjonsselskapers forhold til muslimmisjon ville ikke bli særlig anderledes om vi utvides synsvinkelen. Riktignok ville vi flere steder finne enkeltpersoner i misjonærflokkene, ildsjeler som brant for at muslimene skulle bli frelst. Men dette er unntak, ikke regel, enkeltpersoner, ikke strategi.

Muslimmisjon og de store misjonsorganisasjonene innen

Den norske kirke

På denne bakgrunnen er det interessant at de tre store lutherske misjonsorganisasjonene alle fra 1980 til 1985 har startet eller vedtatt å starte arbeid på et nytt felt der hovedsaken er å drive misjon blant muslimer. Santalmisjonen hadde sine første misjonærer på plass i Mali i 1980. Misjonsselskapets pionerer kom til Mali første halvår i 1985, mens Misjonssambandet vedtok å starte arbeid i Elfenbenskysten på sin generalforsamling i juli 1985.

For alle tre organisasjonene er det første gangen de tar opp arbeid

på et nytt felt der muslimmisjon er selve målsettingen. Riktignok har de møtt muslimene på eksisterende misjonsfelter, og i noen grad også drevet misjon blant dem. Santalmisjonen har vært i berøring med muslimer i India og Bangladesh, Misjonsselskapet særlig i Kamerun, men også i Etiopia, Thailand, Paris og på Madagaskar, og Misjonssambandet i Etiopia, Kenya og Indonesia. Alle misjonene møter også muslimer i arbeidet blant innvandrere.

Men misjon blant muslimer har ikke blitt hovedsaken på disse feltene. Ofte har innsatsen blitt spredt og tilfeldig, og vært avhengig av enkelte ildsjeler i misjonær flokken som så dette som et særlig ansvar. Ut fra dette vil vi hevde at det er et nytt og svært spennende kapittel i norsk misjonshistorie som er i ferd med å skrives. Derfor vil vi i denne artikkelen analysere organisasjonenes argumenter og motiver for å ta opp arbeid på de nye feltene. Ekstra interessant er det at alle tre feltene ligger i Vest-Afrika, og at de dekkes av det gamle «Sudan»-begrepet. Derfor kan også «apostelgate»-tenkningen danne et interessant relieff til de misjonsstrategiske overveielserne misjonsorganisasjonene har gjort.

Vurderingen vil bygge på de dokumenter som har vært brukt i saksbehandling og informasjonsarbeid i organisasjonene.²⁶

Men dette opplegget har vi ikke oversett de små spesialmisjonene, Muhammedanermisjonen (stiftet 1940) og Muslimmisjonen (stiftet 1975). Disse har hatt som sin ene oppgave å drive misjon blant muslimer, og har nok muligens fungert som en pådriver i forhold til andre misjonsorganisasjoner. Men de har forblitt små, og dermed typiske for muslimmisjonsinnsatsen også internasjonalt.²⁷ Derfor er en omprioritering i misjonsstrategien hos de store selskapene enda mer interessant. Vi gjør også for ordens skyld oppmerksom på at Muslimmisjonen gikk sammen med NMS fra 1.1.1986, og at NMS dermed også fikk Pakistan som misjonsmark. Men til forskjell fra Mali står man her overfor en videreføring av et arbeid som har vært drevet av norske misjonærer i mer enn et kvart århundre.

Den norske Santalmisjon og Mali²⁸

Allerede i 1975 gav generalforsamlingen i Molde misjonens landsstyre fullmakt til å arbeide med spørsmålet om ny misjonsmark. En komite ble nedsatt i 1977, og la i 1978 fram for landsstyret forslag om å ta opp arbeid i et nytt land. Begrunnelsen var todelt: For det første ble det understreket at «misjonsbefalingens oppdrag ikke er fullført. Vi tror det er riktig å regne med fortsatt ekspansjon i vårt

arbeid. Det er mange tegn, som tyder på at vi står foran en større misjonsvekkelse blant kristen ungdom.»

Dernest pekte komiteen på at misjonen i sterk grad arbeidet under labile og usikre politiske forhold på de eksisterende misjonsfelter. Statskupp, politiske omveltninger, manglende avtaler med myndighetene og en mulig strengere behandling av visumsøknader, er eksempler som blir nevnt. Derfor synes det som Santalmisjonen ønsket seg flere ben å stå på, slik at man ikke skulle risikere å ha misjonærer, men ikke noe sted å sende dem.

I en statistisk oversikt peker komiteen på at bare 5% av alle misjonærer arbeider blant hinduer, muslimer eller kinesere, selv om disse tre «harde» gruppene utgjør om lag 2 milliarder mennesker. Et eget punkt blir så viet islam, siden komiteen har «blitt stående ved at det ligger best til rette for misjon blant muslimene». I tillegg til motiveringen som bygde på statistikken, nevnes den muslimske oppvåkningen, og at flere folkerike områder er politisk sett åpne for misjon blant muslimer. Her blir Indonesia, India og Vest-Afrika nevnt.

I konklusjonen til landsstyret i januar 1978 foreslår komiteen at Iran og Vest-Afrika (særlig Mali) besøkes, samt at det gjøres undersøkelser i forhold til et eventuelt nytt arbeid i Nord-Peru. Etter dette ble Iran og Vest-Afrika (Mali og Senegal) besøkt våren 1978, og rapport fra misjonssekretæren dannet grunnlag for den videre behandling av saken. Konklusjonen ble at behovet virket mest påtrengende i Vest-Afrika, og at det nok også var større muligheter for å få et eget felt å arbeide på, slik at man ville kunne unngå samarbeidsproblemer i forhold til misjoner av andre konfesjoner.

Generalforsamlingen i Stavanger slutter seg til denne vurderingen, og gav landsstyret fullmakt til å arbeide videre med muligheten til å ta opp misjonsarbeid i Vest-Afrika, fortrinnsvis i Mali.

Vi har altså sett en sterk motivasjon i Santalmisjonen for at en ny misjonsmark skulle innebære et arbeid blant muslimer. I innstillingen til generalforsamlingen i 1978 i Stavanger var tre folkegrupper nevnt: sarakollé, peul (eller fulani), og toucouleur. Alle disse tre stammene er nominelt muslimer, men også preget av tradisjonell afrikansk religion, slik at man kan finne åndetro og amuletter. Islam står vel sterkest i de to sistnevnte. Siden ble Kayes-området i Mali lokalisert som Santalmisjonens arbeidsmark. Da falt toucouleur-stammen ut, mens kassonké-stammen ble aktuell sammen med de to andre.

Før den endelige beslutningen om hvilken stamme man skal satse

på, beskrives de religiøse forholdene slik i Santalen:²⁹

Kassonké-folket er muslimer, men deres tro er sterkt påvirket av og oppblandet med afrikansk stammereligion. Amuletter og tryllemidler er vanlig. Folk tok meget vennlig imot oss i landsbyene. Sarakollé-stammen . . . bor noe lenger nord. Den nasjonale presten . . . hadde blitt meget godt mottatt i en del landsbyer, men avvist i andre. De er mer dominert av islam enn kaosonké-folket. Fulanerne i Vest-Afrika regner seg selv for å være bærere og voktere av islamsk kultur.

Da beslutningen endelig skulle tas i Santalmisjonen, falt valget på kassonké-folket. Flere slags momenter var med i beslutningsprosessen, men i denne sammenheng merker vi oss at valget falt på den gruppen som var minst islamisert, det vil si også den gruppen der en ville vente minst motstand mot misjonsarbeidet, og størst mottagelighet.

Det Norske Misjonsselskap og Mali³⁰

Årsaken til Misjonsselskapets nye felt i Vest-Afrika lå i et av de gamle feltene, nemlig i Kamerun. Helt fra starten av misjonsarbeidet i Kamerun hadde misjonærene møtt fulanerne. De representerte i stor grad de gamle herskerklassene, og var stolte muslimer. Når mange av dem som fylte kirkene, var stammefolk som fulanerne tidligere hadde hersket over, var dette en ekstra grunn for dem til ikke å søke kristendommen. NMS har således aldri sett store resultater av innsatsen blant fulanere i Kamerun.

Men innsatsen har vært der, og særlig betydningsfullt har radioarbeidet vært. I Studio Sawtu Linjiila (Studio Evangeliets Røst) i Ngaoundere er det i en årrekke laget radioprogrammer og annet på fulani for å nå denne folkegruppen, som lever i de fleste land i Vest-Afrika sør for Sahara. NMS har vært med i dette arbeidet sammen med den lutherske kirken i Kamerun og sammen med andre misjonere. Flere NMS-misjonærer har hatt og har oppdrag ved studio.

Dette arbeidet førte til kontakt med fulanere i flere andre land i Vest-Afrika, og man drøftet kontinuerlig om man ikke skulle gå videre med arbeid blant fulanere i andre land enn Kamerun.

I 1983 gjorde landsstyret vedtak om en undersøkelsesreise til Øvre Volta (nå Burkina Faso), Niger og Mali for å se om det ville være mulig å starte misjon blant fulanere i et av disse landene.

Reisen viste at det var behov for sterkere innsats i alle tre land, men at forholdene til myndigheter og andre misjoner og organisa-

sjoner ville kunne bli komplisert både i Niger og i Øvre Volta (Burkina Faso). Konklusjonen på rapporten var at NMS burde ta sikte på et arbeid blant fulanere i Masina-området, om lag 50 mil øst for Kayes, hvor Santalmisjonen var i ferd med å etablere seg.

Rapporten understreker behovet for misjon blant fulanere i Vest-Afrika på denne måten: «På grunn av motsetningane mellom fulanarane og dei andre stammene er det eit gjennomgåande trekk at dei ikkje har vore interessante kerkje for misjonærar eller afrikanske kristne som har gått til lettare stammar med evangeliet.»

Den religiøse situasjonen blant fulanerne i Masina omtales slik: «Me snakka med ein del nomadar. Ingen av dei hadde gått i koranskule, ingen hadde faste moskear, men dei var alle muslimar og ba regelmessig. Ein av dei ramsa opp bønner på arabisk for oss, men så føydde han til: «Dette er berre tome ord, eg er interessert i å læra evangeliet som eg har høyrte på radioen.»

Det er grunn til å tru at biletet er meir nyansert enn den vanlege oppfatninga av at fulanarane i området er sterkt islamiserte, jamvel om dei mange og til dels store moskeane tyder på at islam har slått grundig rot.»³¹

Det blir i presentasjonen av saken for misjonsfolket før generalforsamlingen i 1984, pekt på at nomadefulanerne ofte er mindre islamiserte enn de fastboende, som ofte har egne moskeer.

I debatten på generalforsamlingen i Kristiansand i 1984 ble det understreket at NMS må se sitt kall overfor fulanerne som etnisk gruppe. I og med at man arbeidet blant fulanere i Kamerun, ble spranget mindre til fulanere i Mali, enn til en helt ny etnisk gruppe innen Kamerun.

Det synes også å ha vært et moment i prosessen innen Misjonsselskapet at arbeidet blant fulanerne i Kamerun har vært forholdsvis tungt, og med små resultater. Det ser ut til at man har ønsket seg et arbeid blant en noe mer mottagelig gren av fulanerfolket. Derfor merker vi oss antydningene om en noe grunnere islamisering blant de gruppene som pekte seg ut som mest aktuelle for Misjonsselskapet. Men hovedmotivet har vært klart, man ønsket ikke primært en ny misjonsmark, men å få gjort mer blant fulanerne, som ofte var blitt forsømt av kirker og misjoner i store deler av Vest-Afrika.

Norsk Luthersk Misjonssamband og Elfenbenskysten³²

Revolusjonen i Etiopia i 1974 skapte usikkerhet i Misjonssambandet om hvor lenge man kunne arbeide i landet, og hvilken effekt for-

holdene ville få på misjonærantallet.

Allerede i 1975 ble et eventuelt engasjement i Vest-Afrika drøftet i hovedstyret, og styret fikk fullmakt fra generalforsamlingen i Kristiansand i 1976 til å undersøke andre områder av Afrika og starte et avgrenset arbeid, «dersom tilhøva skulle krevje det». Året deretter ble det satt ned en komite som anbefalte en vurdering av muligheter for arbeid i Nigeria, Sierra Leone, Ghana, Liberia, Elfenbenskysten eller Senegal. I konklusjonen peker komiteen på at de tidligere franske koloniene er mest forsømt av evangelisk misjon, men at store folkegrupper innen den engelsktalende del av Afrika heller ikke er nådd med evangeliet. Komiteen understreker også at «muhamedanismen er på frammarsj, men har ikkje slått like sterk rot over alt. Dei muhamedanske områda er eit kall og ei utfordring i dag».

Til generalforsamlingen i Stavanger i 1979 bemerker hovedstyret om arbeid i Vest-Afrika at «dette kan bli aktuelt om situasjonen skulle kreve en nedtrapping på ett eller flere av feltene i Afrika.» Etter flere nye runder, der både rådsmøte, generalforsamling i 1982, og hovedstyre deltok, vedtok hovedstyret i 1983 å få utredet forholdene i Elfenbenskysten med tanke på nytt misjonsarbeid, og i 1984 reiste de første misjonærene til Elfenbenskysten for å starte undersøkelsesarbeid. Hovedstyret hadde særlig pekt på «muhammedanske folkegrupper» som strategiske områder som burde undersøkes.

Til generalforsamlingen i Trondheim i 1985 presenterte hovedstyret en konklusjon med to motiverende momenter for nytt arbeid: «Unådde stammer i Vest-Afrika, både muslimske og animistiske, har lenge vært et kall til misjonsfolket i Misjonssambandet. Og etter de undersøkelsene som er gjort, går det fram at det er et sterkt behov for evangelisk misjonsinnsats blant unådde stammer i Elfenbenskysten. Pga. de labile forhold vi arbeider under i andre land der misjonen er engasjert, tror hovedstyret det vil være klokt å etablere et permanent arbeid i Vest-Afrika.»

Reserverende momenter har vært bemanningssituasjonen på andre felt og den økonomiske situasjonen i misjonen. Men ut fra undersøkelsene, som konkluderte med å anbefale arbeid i den muslimske Mahou-stammen i nordvestre del av landet, ba hovedstyret generalforsamlingen om å vedta å ta opp nytt misjonsfelt i Elfenbenskysten.

Siste nummer at Utsyn før generalforsamlingen inneholder en bred presentasjon av denne saken, og blant annet et intervju med

gen. sekr. Grandhagen som besøkte Elfenbenskysten noen uker før generalforsamlingen ble avholdt. Om islam generelt i landet sier han: «Ca. ¼ av folket på 9 millioner er registrerte muslimer. De er nok ikke av den mest bevisste typen, men de holder på de ytre former, særlig de muslimske bønnetidene. I områder der islam står sterkt, er religionen oppblandet med animistiske forestillinger som magi, okkultisme og åndetro.»

Siden Mahou-stammen bare utgjør om lag 75 000 mennesker, blir det «neppe noe stort arbeid innenfor Mahou-stammen.» sier Grandhagen videre. «Men der er arbeidsmuligheter nok for en større innsats blant andre uevangeliserte stammer i Elfenbenskysten.»³³

Et uoffisielt samtalereferat viser at 33 talere hadde ordet, og av dem nevner tre talere islam som en utfordring, mens en taler mener at man også bør satse blant animister.

I de tilgjengelige dokumenter har heller ikke misjonen gitt forpliktende signaler på hvordan man vil tenke når arbeidet i Elfenbenskysten eventuelt skal utvides. I første omgang vil man bare ha en liten misjonærstyrke i arbeid, og hovedstyret vil gi en vurdering av den videre framdrift for arbeidet i Elfenbenskysten til generalforsamlingen i 1988.

Et gjennombrudd for muslimmisjon?

Tanken om at det er viktig å demme opp for islams fremmarsj, er ikke ny. Uten vansker kan den spores nesten 150 år bakover i tiden. Men virkelig breddeeffekt fikk den etter Edinburgh konferansen i 1910. Etter den tid er svært mye av misjonslitteraturen opptatt av å bygge den omtalte demningen, eller «apostelgaten» gjennom Sudan.

Med iver gikk misjoner fra hele den kristne verden inn for å vinne animistene før de ble muslimer. Et imponerende nettverk av misjonsstasjoner og misjonsarbeid er blitt etablert i løpet av ¾ sekel etter Edinburgh. Og på mange måter har dette vært vellykket. I dag vokser de kristne kirkene langt raskere enn islam i Afrika. På mange måter ser islams vekst ut til å ha stagnert i Afrika sør for Sahara. Animistiske stammer som forlater sin gamle religion, velger i større grad kristendommen enn islam som sin nye religion.

For misjonsselskapene har den antatte mottageligheten i stammen vært et viktig moment når man har vurdert mulig misjonsvirksomhet. Dernest har man sett på risikoen for at muslimene skulle

komme misjonærene i forkjøpet. Dermed er muslimene blitt fremstilt som motstandere og konkurrenter i store deler av misjonslitteratur og misjonstenkning.

Nå er det på sin plass å streke under at Verdensmisjonsmøtet i Edinburgh sterkt pekte på islam som en forsømt misjonsoppgave. I tillegg til utfordringen i Afrika, var møtet opptatt av hele den muslimske verden. To av fire utfordringer til kirken som helhet ble aktualisert av islam.

Men ettertiden viste at innsatsen blant muslimer ikke økte i nevneverdig grad, og dermed har den kristne misjon i dette århundre id svært liten grad hatt en strategi for å møte muslimene. Derfor er den nye muslimmisjonsfeltene til de tre store lutherske misjonsselskaperne svært interessante. Vi har sett på selskapenes motivasjon og argumentasjon i forhold til den nye oppgaven, og merker oss følgende:

For alle tre kom tanken på å arbeide blant muslimer tidlig inn i bildet. Men for Santalmisjonen og Misjonssambandet var det et annet forhold som aktualiserte behovet for en ny misjonsmark. Dette forholdet var usikre politiske forhold på andre misjonsmarker. Man trengte et sted å sende misjonærene om det skulle bli umulig å fortsette arbeidet et annet sted. For NMS var forholdet at man allerede hadde møtt fulanere i Kamerun, og ville gjerne få gjort mer blant dem. Vi ser at ingen av misjonene begrunnet sitt initiativ med at muslimene som gruppe var forsømt, selv om NMS sin begrunnelse ligger nær. Misjonssambandet bruker begrepet «unådde stammer» for å betegne sin utfordring, og dette omfatter både muslimske og animistiske stammer.³⁴

Videre legger vi merke til at man er opptatt av om islam synes ha sterkt grep på folket. At ikke muslimene er av «den mest bevisste typen,» at arabiske bønner oppleves som tomme ord, at kassonkéfolket er muslimer, men . . . , synes å ha vært motiverende elementer. For selv om det dreier seg om muslimer, så er det kanskje ikke håpløst å drive misjon blant dem.

Saksdokumentene understreker også det forholdet at de muslimske stammene i Afrika sør for Sahara også er preget av sine tidligere religioner. Denne typen afrikansk islam er altså sterkt blandet opp med tradisjonell afrikansk religion. Når man på denne måten peker på at det ikke er en «ren»form for islam man møter i Vest-Afrika blant disse stammene, kan det være med å skape det inntrykk at disse folkegruppene er lettere å vinne, siden de ikke er blitt

«ordentlige» muslimer ennå. Sett under denne synsvinkelen går NMS fra en hard arbeidsmark blant fulanere i Kamerun, til en forventet noe lettere oppgave blant fulanere i Mali.

Etter en samlet vurdering av resonnementene i forbindelse med de nye misjonsfeltene i Vest-Afrika, vil vi streke under at det virkelig er et spennende og nytt kapittel i norsk misjonshistorie vi har sett starten på. Det er grunn til glede over at de store misjonsorganisasjonene innen Den norske kirke har tatt muslimmisjonsutfordringen på alvor. I løpet av kort tid bør disse selskapene ha langt flere misjonærer i arbeid blant muslimer enn de små spesialmisjonene har hatt. Dette forholdet ligger også til grunn for at Muslimmisjonen gikk sammen med NMS, og spørsmålet om en eventuell sammenslutning med en større misjonsorganisasjon har også vært drøftet i Muhammedanermisjonen.³⁵

Men vi vil likevel hevde at det er fremdeles et godt stykke igjen. I dag regner vi at hvert fjerde menneske som ikke tilhører en kristen kirke, er muslim. Sett i denne relasjonen burde «de tre store» ha flere hundre misjonærer i arbeid blant muslimer.³⁶

I tillegg må vi spørre om ikke det ligger litt av apostelgatetenknings defaultisme ovenfor islam igjen i dagens misjonsstrategi. Ifølge referat fra Muslimmisjonens landsmøte i 1985, sa NMS-formann Bjørn Bue at «de animistiske folkegruppene er sterkt redusert, og NMS ser det nå som en oppgave å vende seg mot høyreligionene, ikke minst islam».³⁷ Derfor overrasker det ikke at vi ser en tendens til å søke stammer som ikke er sterkt islamisert, selv om NMS med sitt arbeid blant fulanerne i Mali nesten danner unntaket i denne sammenheng.

Vi har sett ivrig etter, men synes ikke å ha funnet, det virkelige gjennombruddet for kallet til å drive misjon blant muslimer. Med til dette gjennombruddet hører en erkjennelse av at det er den kristne kirkes ansvar å vitne for *alle* muslimer, uansett hvor de bor, og hvor sterkt islamisert folket er. Det hører også en vilje til å tenke nytt og anderledes om hvordan dette vitnesbyrdet skal nå frem, også der hvor de politiske dører er lukket for tradisjonelt arbeid.

Men nettopp fordi det er en positiv, men ufullendt prosess i gang, står hver av de tre store misjonsorganisasjonene ovenfor vesentlige og avgjørende prioriteringer i årene som kommer. Vi vil peke på tre felter hvor dette gjelder:

Misjonærene må få vite at de er sendt ut for å arbeide nettopp blant muslimer, slik at hvis de skal gjøre jobben sin, må de være i

virksomhet med å bringe evangeliet til muslimene. For vanligvis er det slik i Afrika at hvis man er i arbeid i en muslimsk stamme, vil det være en animistisk stamme i nabolaget som er mer mottagelig for det kristne budskapet. Det er da en stor risiko for at arbeidet skal dreies bort fra muslimene. Det må være misjonens ledelse sin oppgave å presisere og utdype det kallet de har gitt misjonærene.

Derneft er det også behov for en bevisstgjøring hjemme. Er misjonsorganisasjonene villige til virkelig å satse der de menneskelig sett ikke kan vente store resultater? Ellers er vi vant til å høre at det er de åpne dører, de mange spørsmål og de uutnyttede muligheter som begrunner satsing og ekspansjon. Skal vi nå få se i misjonsbladene at her må det satses mer, for marken er hard, og folket er avvissende? Vi vil hevde at bare ved å være villige til dette, kan man virkelig ta muslimenes rett til å høre evangeliet, på alvor. For dersom mottageligheten for evangeliet blir hovedkriterium for hvor man er villige til å satse, vil en lang rekke folkegrupper bli utelukket fra muligheten til å møte Jesus som Gud og frelser.

Vi vil også vente å finne nye trekk i misjonærutdannelsen. Misjonærene må få grundig kunnskap om islam og formidlingsspørsmålene før de reiser ut. Nå er selvfølgelig kunnskap om religionen(e) på misjonsfeltet vesentlig uansett hvor man arbeider. Men siden de aller fleste misjonærene arbeider blant animistiske folkegrupper, er det en ny og fremmed opplevelse for mange å stå overfor en religion som gir sine tilhengere en sterk og overlegen selvfølelse i forhold til kristendommen. At islam er en yngre religion enn kristendommen, og at Muhammed hadde et visst kjennskap til Bibelen, gjør at denne kunnskapen er enda mer nødvendig. Og islam må selvfølgelig studeres i den sosio-kulturelle kontekst religionen forekommer på misjonsfeltet. Derfor er det behov for en opprustning av denne siden av misjonærutdannelsen, hvis man seriøst vil gjøre den muslimske verden til et mindre forsømt område når det gjelder kristen misjon.

NOTER:

- 1) World Missionary Conference, 1910, Report of Commission I, s. 1.
- 2) Sm. s.s. 364.
- 3) Sm. s.s. 403f.
- 4) Johan Ludvig Krapf, tysk misjonær i Øst-Afrika, reiste denne tanken på 1840-tallet: En rekke misjonsstasjoner tvers over Afrika fra Mombasa i Øst til Gabun-elvens munning i vest. Om dette, se Oscar Handeland: Kongens budbærere, bind VI, Bergen 1943, s. 14. Se for øvrig også forordet, hvor Alexander

Mackays tjeneste sees i det samme perspektiv: Islams fremmarsj mot Sentral- og Sør-Afrika ble stanset.

- 5) Erik Larsen, Kamerun, Norsk misjon gjennom 50 år. Stavanger 1973 s. 12.
- 6) WMC, Commission I, s. 221.
- 7) Sm. s.s. 234–236.
- 8) Sm. s.s. 238.
- 9) Sm. s.s. 405f.
- 10) Sm. s.s. 406f.
- 11) Sm. s.s. 408.
- 12) J. Nikolaisen, På nybrottsarbeide i Central-Afrika, Stavanger 1937, s. 14–15. Nikolaisen drøfter hvordan Kumms plan ble fulgt opp. Ofte ble problemet løst ved at avstandene mellom misjonsstasjonene ble store, og dermed fikk ofte små misjoner ansvar for større områder enn de kunne overkomme innen rime- lig tid. Dette gjorde det også vanskeligere for andre å finne egnede områder å arbeide på.
- 13) Sm. s.s. 44f.
- 14) Sm. s.s. 46.
- 15) Sm. s.s. 46.
- 16) Sm. s.s. 56.
- 17) Sm. s.s. 68.
- 18) Sm. s.s. 111, se også s. 85–88.
- 19) H. Endresen i Muhammedanismen som misjonsproblem, Oslo 1949, s. 40f.
- 20) Sm. s.s. 42.
- 21) G. O. Lislørd i Sm. s.s. 21.
- 22) Harald F. Jørgensen, Muhammeds skygge, København 1949, s. 59; jfr. Nils Bloch-Hoell i NOTM 1954 s. 180ff.
- 23) Bloch-Hoell i NOTM 1954, s. 173.
- 24) Sm. s.s. 176ff.
- 25) På norsk har vi ikke sett dette resonnementet i denne tiden, men Harald F. Jør- gensen (se note 22) berører dette på en skarp måte s. 59.
- 26) Ledelsen i misjonsorganisasjonene er bedt om å gi følgende opplysninger til bakgrunnsmateriale for artikkelen, og vi takker for det stoff som velvilligst er stilt til disposisjon:
 - 1) Innstilling/forslag til landsstyre/hovedstyre om å gå inn for arbeid på et nytt felt.
 - 2) Landsstyrets/hovedstyrets innstilling/forslag til generalforsamlingen i samme sak, gjerne med de samlede saksdokumenter for generalforsamlin- gen.
 - 3) Referat fra generalforsamlingens behandling av saken, også et debattrefe- rat, om et slikt finnes.
 - 4) Misjonsbladens hovedpresentasjon av det nye misjonsfeltet, helst før ge- neralforsamlingen, om bladene brakte slikt stoff.Punkt 4) er tatt med selv om det ikke dreier seg om formelle saksdokumenter. Likevel viser måten misjonsbladene bringer dette stoffet på, at man regner det som en viktig informasjon til dem som skal ta stilling til forslaget om nytt mi- sjonsfelt.

Man kan også innvende mot disse kildene at de ikke inneholder større syste- matiske fremstillinger av misjonsstrategi og misjonsteologi. Men vi har be-

- traktet kildene ut fra det synspunkt at de inneholder de momenter som skriftlig ble presentert for de beslutningstagende organer i misjonen.
- 27) Samme henvisning som note 21.
 - 28) Disse dokumenter/kilder er brukt for Santalmisjonens del: «Innstilling fra komiteen for ny misjonsmark» – fremlagt på landsstyremøtet 27. januar 1978. «Vedlegg om innstilling til ny misjonsmark» – saksdokument til generalforsamlingen i 1978. Følgene nr. av Santalen: 11-12/78, 13/78, 15/78, 16/78, 6-7/79, 8/80 og 12-13/80.
 - 29) Santalen, nr. 8/80, s. 14f.
 - 30) Disse dokumenter/kilder er brukt for Misjonsselskapets del:
 - 1) Landsstyrevedtak av 17-18/2 1984, sak 5/84: Rapport fra Vest-Afrika.
 - 2) Forelegg til generalforsamlingen 1984, inneholdende rapporten fra Vest-Afrika som lå til grunn for landsstyrets behandling.
 - 3) Utskrift av vedtak i generalforsamlingsprotokollen fra 1984.
 - 4) Misjonstidene nr. 13/84.
 - 31) Sitatene ovenfor er hentet fra Forelegg til generalforsamlingen, s. 18 og 22.
 - 32) Disse dokumenter/kilder er brukt for Misjonssambandets del: «Forelegg til generalforsamlingen 1985». (Inneholder en fyldig historikk.) Samtale- og vedtaksreferat fra generalforsamlingen. Utsyn nr. 20 og 22/85.
 - 33) Utsyn nr. 20/85 s. 6f.
 - 34) «Unådde stammer» eller «unreached peoples» har vært et sentralt begrep i nyere misjonsstrategidebatt. I vår sammenheng tilslører begrepet at innsatsen fra evangelisk (og norsk) misjon blant animister har vært massiv, mens den har vært helt marginal blant muslimer.
 - 35) Evangeliet til muslimene, nr. 3/85 s. 3 og 16.
 - 36) Selvfølgelig kan ikke matematikk og forholdstall erstatte misjonsstrategiske overveielser. Men det må være betimelig å spørre om det kan teologisk forsvarer å la være å vitne der man venter små resultater.
 - 37) Evangeliet til muslimene, nr. 4/85 s. 5.
Lys over Land, mars/85 s. 4.